

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته برنامه ریزی رفاه اجتماعی

عنوان:

بررسی کیفیت تحصیلی در میان دانشجویان شاغل و غیرشاغل دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر نادر سالارزاده امیری

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر جعفر هزارجریبی

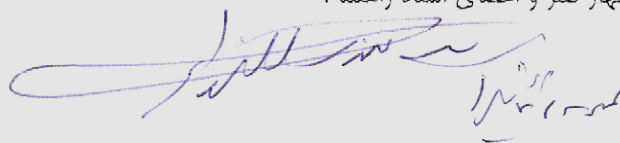
پژوهشگر:

علیرضا سامانی

تیر ماه ۱۳۸۸

مراحل بررسی و تصویب موضوع پیشنهادی

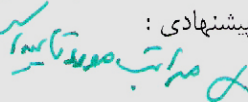
الف) اظهار نظر و امضای استاد راهنما:

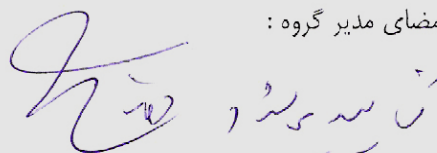
ب) نام استاد مشاور پیشنهادی:

پ) تایید و امضای استاد مشاور پیشنهادی:

ت) اظهار نظر و امضای مدیر گروه:

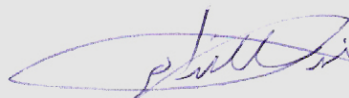

ث) نظر شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده:

ج) تاریخ تصویب نهایی طرح در شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده: ۱۳۸۷، ۱۱، ۷

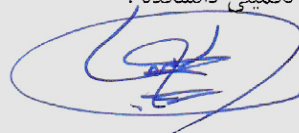
امضای استاد راهنما:

امضای مدیر گروه:

امضای معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده:

امضای کارشناس تحصیلات تکمیلی دانشکده:

تاریخ ابلاغ به دانشجو: ۱۳۸۷، ۱۱، ۷

تذکر: بدیهی است تهیه و تنظیم پایان نامه در چارچوب رعایت اصول امانت داری و حقوق مالکیت معنوی انجام خواهد شد.

تقدیم بہ روان پاک پدرم

کہ یادش، ہموارہ، ہستی بخش زندگی ام است

تقدیم بہ مادر عزیزم

یگانہ فرشتہ ایثار، کہ ہستی ام مولود مہر و محبت اوست

تقدیم بہ خواہر و برادر محسب بانم

کہ در ہمہ حال دل سوزانہ یار و یاورم بودہ اند

و تقدیم بہ تمامی پویندگان راہ علم و حقیقت

تشکر و قدردانی :

سپاس بیکران یگانه هستی بخش را که عشق به آموختن و تکامل در مسیر علم و دانش را به انسانها هدیه نمود و شناخت، تفکر و اندیشه را ابزار آن قرار داد. بدینوسیله از کلیه عزیزانی که مرا در طرح، اجرا و تکمیل این پژوهش یاری دادند، قدردانی می نمایم.

از استاد بزرگوارم **جناب آقای دکتر نادر سالارزاده امیری** که با راهنمایی های ارزنده خود، اینجانب را در انجام این تحقیق کمک نمودند صمیمانه سپاسگزارم.

از استاد مشاور فرهیخته **جناب آقای دکتر جعفر هزارجریبی** که با پیشنهادات و انتقادات سازنده خود، مرا در انجام این پژوهش رهنمون بودند کمال تشکر و امتنان را دارم.

از استاد گرانقدر **جناب آقای دکتر عزت الله سام آرام** بخاطر اینکه داوری این پایان نامه را قبول زحمت فرمودند نهایت سپاس و تشکر را دارم.

همچنین از تمام دوستان و عزیزانی که مرا در انجام این پژوهش یاری نمودند، نیز سپاسگزارم.

چکیده:

این پژوهش به منظور بررسی کیفیت تحصیلی در میان دانشجویان شاغل و غیرشاغل دانشگاه علامه طباطبائی^(۹) انجام شده است و هدف آن مقایسه شاخصه های کیفیت تحصیلی (همچون معدل سه ترم اخیر، تعداد واحدهای مردودی، میزان تطویل تحصیلی، تسلط بر مباحث درسی، و انگیزه ادامه تحصیل) دانشجویان شاغل با دانشجویان غیرشاغل دانشکده های این دانشگاه می باشد. جامعه آماری تحقیق شامل ۱۳۷۲۸ نفر دانشجوی دانشکده های دانشگاه علامه طباطبائی واقع در شهر تهران که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ در این دانشگاه به تحصیل مشغولند، می باشد. در این پژوهش از روش نمونه گیری سهمیه ای و قضاوتی استفاده شد که حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۷۴ نفر محاسبه گردید (۱۸۷ دانشجوی شاغل و ۱۸۷ دانشجوی غیرشاغل). روش تحقیق پیمایشی و جمع آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه ساخت یافته انجام گرفته است. در نهایت نیز محقق با استفاده از نرم افزاری آماری SPSS به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته است که به کمک رگرسیون خطی ساده مشخص گردید اشتغال توانسته است ۰/۵۷۰٪ از واریانس معدل دانشجویان شاغل را تبیین نماید و نتایج زیر از این پژوهش به دست آمد:

- بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر تغییرات معدل تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر تعداد واحدهای مردودی تفاوت معناداری وجود ندارد.
- بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل مقطع کارشناسی از نظر ماندگاری تحصیلی (تعداد ترمهای اتمام تحصیل) تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل مقطع کارشناسی ارشد از نظر ماندگاری تحصیلی (تعداد ترمهای اتمام تحصیل) تفاوت معناداری وجود ندارد.
- بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر تسلط بر مباحث درسی تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر انگیزه ادامه تحصیل تفاوت معناداری وجود دارد.

واژه های کلیدی: کیفیت تحصیلی، افت تحصیلی، پیشرفت تحصیلی، دانشجویان شاغل و غیرشاغل

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات پژوهش	
۱	۱-۱) پیشگفتار
۲	۱-۲) طرح مسأله
۴	۱-۳) اهداف تحقیق
۵	۱-۴) اهمیت و ضرورت مسأله
فصل دوم: مبانی نظری	
۸	۲-۱) اشتغال
۱۲	۲-۲) کیفیت تحصیلی
۱۸	۲-۲-۱) پیشرفت تحصیلی
۱۹	۲-۲-۲) افت تحصیلی
۲۵	۲-۳) روابط آموزش عالی و اشتغال
۳۰	۲-۴) مبانی نظری
۵۲	۲-۵) پیشینه تحقیق
۵۶	۲-۶) چارچوب نظری
۵۸	۲-۷) مدل نظری تحقیق
۵۹	۲-۸) سوالات تحقیق
۵۹	۲-۹) فرضیه‌های تحقیق
فصل سوم: روش شناسی تحقیق	
۶۱	۳-۱) تعریف نظری و عملیاتی متغیرها و نحوه سنجش آنها
۶۲	۳-۱-۱) متغیر وابسته
۶۴	۳-۱-۲) متغیرهای مستقل
۶۴	۳-۲) پیش فرضهای پژوهش
۶۵	۳-۳) جامعه آماری
۶۵	۳-۴) روش نمونه گیری و حجم نمونه
۶۶	۳-۵) واحد تحلیل

۶۷	۳-۶) روش تحقیق
صفحه	عنوان
۶۷	۳-۷) نحوه جمع آوری اطلاعات
۶۷	۳-۸) نحوه تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات
۶۸	۳-۹) روایی (اعتبار)
۶۹	۳-۱۰) پایایی (اعتماد)
فصل چهارم: یافته های پژوهش	
۷۳	۴-۱) توصیف جامعه نمونه
۱۰۸	۴-۲) بررسی فرضیه ها (تحلیل دو متغیره)
۱۱۷	۴-۳) تحلیل رگرسیونی
فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات	
۱۲۰	۵-۱) نتیجه گیری
۱۲۰	۵-۱-۱) توصیف جمعیت شناختی
۱۲۳	۵-۱-۲) نتایج تبیینی
۱۲۵	۵-۲) پیشنهادات تحقیق
۱۲۶	۵-۳) محدودیتهای پژوهش
پیوست ها	
۱۲۸	پرسشنامه
۱۳۱	کدنامه اطلاعات موجود در جداول دو بعدی
۱۳۲	منابع و مآخذ

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۶۶	جدول شماره ۱-۳- حجم نمونه تحقیق
۷۰	جدول شماره ۲-۳- میزان پایایی سازگاری درونی برای گویه های متغیر تسلط بر مباحث درسی (دانشجویان غیر شاغل)
۷۰	جدول شماره ۳-۳- میزان پایایی سازگاری درونی برای گویه های متغیر انگیزه ادامه تحصیل (دانشجویان غیر شاغل)
۷۰	جدول شماره ۴-۳- میزان پایایی سازگاری درونی برای گویه های متغیر تسلط بر مباحث درسی (دانشجویان شاغل)
۷۱	جدول شماره ۵-۳- میزان پایایی سازگاری درونی برای گویه های متغیر انگیزه ادامه تحصیل (دانشجویان شاغل)
۷۴	جدول شماره ۱-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن به تفکیک شاغل و غیر شاغل
۷۵	جدول شماره ۲-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنس به تفکیک شاغل و غیر شاغل
۷۵	جدول شماره ۳-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل به تفکیک شاغل و غیر شاغل
۷۶	جدول شماره ۴-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب ترم تحصیلی
۷۷	جدول شماره ۵-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی
۷۸	ادامه جدول شماره ۵-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی
۷۹	جدول شماره ۶-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مقطع تحصیلی
۷۹	جدول شماره ۷-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات والدین
۸۰	جدول شماره ۸-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب شغل
۸۱	جدول شماره ۹-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب درآمد
۸۱	جدول شماره ۱۰-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب شغل مادر
۸۲	جدول شماره ۱۱-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب شغل پدر
۸۳	جدول شماره ۱۲-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب درآمد والدین
۸۳	جدول شماره ۱۳-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب ساعات اشتغال
۸۴	جدول شماره ۱۴-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سابقه شغلی
۸۵	جدول شماره ۱۵-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب دولتی، خصوصی و... بودن محل کار
۸۵	جدول شماره ۱۶-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نوع مسکن خانواده
۸۶	جدول شماره ۱۷-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب محل سکونت خانواده
۸۷	جدول شماره ۱۸-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تغییرات معدل در سه ترم اخیر
۸۸	جدول شماره ۱۹-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نسبت تعداد واحدهای مردودی به ترمهای گذرانده
۸۹	جدول شماره ۲۰-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تعداد ترمهای مشروطی
۸۹	جدول شماره ۲۱-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نسبت تعداد ترمهای مشروطی به ترمهای گذرانده

۹۰	جدول شماره ۲۲-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تعداد ترمهای اتمام تحصیل «مقطع کارشناسی»
۹۱	جدول شماره ۲۳-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تعداد ترمهای اتمام تحصیل «مقطع کارشناسی ارشد»
۹۲	جدول شماره ۲۴-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب انجام تحقیقات درسی توسط خودشان
۹۲	جدول شماره ۲۵-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب احساس خستگی و کسالت بخاطر عدم جذابیت مباحث
۹۳	جدول شماره ۲۶-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مطالعه قبل از ارائه درس توسط استاد
۹۴	جدول شماره ۲۷-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تسلط بر مباحث درسی ارائه شده توسط اساتید
۹۴	جدول شماره ۲۸-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جذابیت مباحث درسی
۹۵	جدول شماره ۲۹-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب عدم حضور در کلاس بخاطر رفتن به محل کار
۹۵	جدول شماره ۳۰-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب احساس خستگی و کسالت بخاطر اشتغال و مسائل کاری
۹۶	جدول شماره ۳۱-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب هدف اصلی تحصیل در دانشگاه (اولویت اول)
۹۷	جدول شماره ۳۲-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب هدف اصلی تحصیل در دانشگاه (مجموع پاسخها)
۹۷	جدول شماره ۳۳-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان رسیدن به اهداف مورد نظر
۹۸	جدول شماره ۳۴-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب رضایت از وضعیت تحصیلی
۹۸	جدول شماره ۳۵-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان مواجهه با فرصتهای شغلی متنوع
۹۹	جدول شماره ۳۶-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مساعد بودن شرایط تحصیلی برای کسب شغل دلخواه
۹۹	جدول شماره ۳۷-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان مشکل ساز شدن نگرانی نسبت به آینده شغلی
۱۰۰	جدول شماره ۳۸-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب انگیزه ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر
۱۰۰	جدول شماره ۳۹-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب میزان ارتباط شغل با رشته تحصیلی
۱۰۱	جدول شماره ۴۰-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب رضایت از وضعیت شغلی
۱۰۱	جدول شماره ۴۱-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب اجبار به شاغل بودن، بخاطر امرار معاش
۱۰۲	جدول شماره ۴۲-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب واگذار کردن وظایف محوله به همکاران
۱۰۲	جدول شماره ۴۳-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب میزان ارجاع کارهای مختلف در محل کار
۱۰۲	جدول شماره ۴۴-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب امکان استمرار خدمت در رسته شغلی فعلی
۱۰۳	جدول شماره ۴۵-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب عدم حضور در محل کار بخاطر رفتن به کلاسهای درس
۱۰۳	جدول شماره ۴۶-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان شاغل بر حسب میزان تشویق همکاران به ادامه تحصیل
۱۰۴	جدول شماره ۴۷-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب اشتغال
۱۰۵	جدول شماره ۴۸-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب علل افت تحصیلی دانشجویان
۱۰۶	ادامه جدول شماره ۴۸-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب علل افت تحصیلی دانشجویان
۱۰۷	جدول شماره ۴۹-۴ - توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب علل پیشرفت تحصیلی دانشجویان
۱۰۸	جدول شماره ۵۰-۴ - جدول دو بعدی و آزمون بررسی تفاوت بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر تغییرات

معدل	
۱۰۹	جدول شماره ۵۱-۴- جدول آزمون t جهت بررسی رابطه بین اشتغال دانشجویان و تغییرات معدل آنان
۱۱۰	جدول شماره ۵۲-۴- جدول آزمون بررسی تغییرات معدل دانشجویان شاغل، قبل و بعد از شروع اشتغال
۱۱۱	جدول شماره ۵۳-۴- جدول دو بعدی و آزمون بررسی تفاوت بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر تعداد واحدهای مردودی
۱۱۲	جدول شماره ۵۴-۴- جدول دو بعدی و آزمون بررسی تفاوت بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر تعداد ترمهای مشروطی
۱۱۳	جدول شماره ۵۵-۴- جدول دو بعدی و آزمون بررسی تفاوت بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر ماندگاری تحصیلی در مقطع کارشناسی
۱۱۴	جدول شماره ۵۶-۴- جدول دو بعدی و آزمون بررسی تفاوت بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر ماندگاری تحصیلی در مقطع کارشناسی ارشد
۱۱۵	جدول شماره ۵۷-۴- جدول دو بعدی و آزمون بررسی تفاوت بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر تسلط بر مباحث درسی
۱۱۶	جدول شماره ۵۸-۴- جدول دو بعدی و آزمون بررسی تفاوت بین دانشجویان شاغل و غیرشاغل از نظر انگیزه ادامه تحصیل
۱۱۷	جدول شماره ۵۹-۴- جداول رگرسیون جهت بررسی رابطه بین اشتغال دانشجویان شاغل و تغییرات معدل آنان

فهرست نمودار و مدلها

صفحه	عنوان
۳۶	شکل ۱-۲- مدل یادگیری پارسونز
۳۷	شکل ۲-۲- سلسله مراتب نیازهای مازلو
۴۴	شکل ۳-۲- آموزش یکسان برای هر شاگرد
۴۴	شکل ۴-۲- انفرادی کردن میزان یادگیری
۵۸	شکل ۵-۲- مدل نظری تحقیق
۷۴	شکل ۱-۴- نمودار دایره ای توزیع سن پاسخگویان
۷۵	شکل ۲-۴- نمودار دایره ای توزیع جنسیت پاسخگویان
۷۶	شکل ۳-۴- نمودار دایره ای توزیع وضعیت تأهل پاسخگویان
۸۵	شکل ۴-۴- نمودار دایره ای توزیع پاسخگویان شاغل بر حسب دولتی، خصوصی و... بودن محل کار
۸۶	شکل ۵-۴- نمودار دایره ای توزیع پاسخگویان بر حسب نوع مسکن خانواده
۸۶	شکل ۶-۴- نمودار دایره ای توزیع پاسخگویان بر حسب سکونت خانواده
۱۰۴	شکل ۷-۴- نمودار دایره ای توزیع پاسخگویان بر حسب اشتغال یا عدم اشتغال

فصل ۱

کلیات پژوهش

۱-۱) پیشگفتار:

امروزه بدون شک توجه بیشتر به امر تعلیم و تربیت مهمترین عامل پیشرفت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه محسوب می شود و در همین راستا شمار روزافزون فارغ التحصیلان دبیرستانها برای ورود به آموزش عالی، یک واقعیت و تقاضای اجتماعی است. اما این امر وقتی مطلوب است که نیروهای عظیم طالب علم و دانش به شیوه ای گزینش شوند و در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی سامان پذیرند، که نه تنها برای کسب دانش و مهارتهای تخصصی برانگیخته شوند، بلکه برای کشف حقیقت علم، گسترش مرزهای دانش و ارتقای کیفی آموزش در سطوح متفاوت نیز عامل محرک و مشوق باشند.

در حال حاضر از مؤسسات آموزش عالی انتظار می رود که کارکرد خود را در جهت تغییر بسوی یک جامعه با گرایش به یادگیری مادام العمر دگرگون نموده و ضمن برقراری شیوه های منظمی از ارتباط بین دانشجویان و جهان کار، دانشجویان را برای اقتصاد در حال رشد، اجتماعی شدن جهانی^۱ و بین المللی شدن آماده سازد. در طی سه دهه گذشته، یک حقیقت مسلم و بدیهی در میان تصمیم گیرندگان و خبرگان به وجود آمده است مبنی بر اینکه آموزش عالی می تواند بهترین خدمات را در جهت رشد و ایجاد انواع استعدادها و انگیزه ها، در بین دانشجویان در فرآیند گسترش آموزش و نیز رشد و توسعه انواع دورنمای شغلی برای فارغ التحصیلان از طریق ایجاد تنوع بنیادی، ارائه دهد. باید خاطر نشان کرد ایجاد تعادل بین پیوند با جهان کار و دوری از آن، برای آموزش عالی دشوار است. بر حسب انگاره های سنتی دانشگاه، بهترین کار، یک فاصله مشخص بین آموزش عالی و جامعه برای دنبال کردن دانش است، که سرانجام برای جامعه بیشترین سودآوری را دارد. اخیراً تاکید بیشتر بر فراهم ساختن شواهدی است که آموزش عالی در جهان کار و اشتغال، نقش مفیدتری داشته باشد.

رشد سریع اقتصاد کشور در سالهای اخیر، تقاضای نیروی انسانی ماهر را بطور قابل ملاحظه ای افزایش داده است. گسترش سریع آموزش و تربیت حرفه ای نیز به منظور مقابله با این تقاضای روزافزون انجام گرفته است. بطور کلی ارتباط بین آموزش و اشتغال، دارای جنبه های کوتاه مدت و دراز مدت است و رسیدن به جامعه مترقی ایجاب می کند ضمن ایجاد ارتباط منطقی بین آموزش و اشتغال، برداشت دورنگرانه ای برای تأمین نیازهای آینده بوجود آید.

^۱ - Global Socialization

۱-۲) طرح مسأله:

در آغاز قرن بیست و یکم، پیوندهای میان آموزش عالی و جهان کار، به خصوص وقتی چالش‌های مربوط به نوآوری آموزش عالی مطرح می‌شود، از بحث‌های مهم و کلیدی شده است. از آنجایی که دانشجویان در هر کشور، عامل خلاقیت بوده و فاکتوری مهم در پیکره اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌روند لذا طرح مسئله دانشگاه و دانشگاهیان، صرف نظر از آگاهی دقیق و عمیق از جنبه‌های گوناگون آن متضمن بررسی امکانات جامعه و پیش‌بینی موقعیت آینده آن و دریافت مشکلاتش خواهد بود. چرا که دانشگاه می‌بایست راهگشا و زمینه‌ساز تحولات اساسی حال و آینده جامعه باشد. دانشگاه، طبیعی‌ترین منزلگاه علم و پژوهش، پرورش‌دهنده روح علمی و آفریننده علم و ابتکار است و نقشی مهم در وضع اقتصادی، تحول اجتماعی و ارتقاء سطح فرهنگ جامعه دارا می‌باشد. زیرا از یک سو، با آموزش دانشجویان به ارائه خدمات مستقیم می‌پردازد و از سویی دیگر با ارتباط میان عصر گذشته و حاضر، خدمات غیرمستقیم ارائه می‌کند و جزء لاینفک آموزش عالی بشمار می‌رود.

مؤسسات آموزش عالی، نقش خود را در مواجهه و رویارویی با جهان کار به گونه‌های متفاوت تفسیر می‌کنند. در حال حاضر آمادگی برای پاسخ دادن به نیازهای گوناگون و همینطور توجه به فشارهای ابزارگرایانه گسترش یافته است و اکثر متخصصان به این توافق رسیده‌اند که آموزش عالی باید از انتظاراتی که جهان خارج از او دارد، آماده باشد تا بتواند نقش فعال و ضروری را ایفا کند و به نیازها پاسخ دهد. همچنین دانشجویان را برای انجام وظایف مهم شغلی در زمان دانشجویی و در آینده مهیا ساخته و الگوهای نوین اشتغال و نقش آنها را در ایجاد نوآوری در جامعه فراهم نماید.

یکی از مهمترین مسائلی که اکثر دانشجویان در طول دوره تحصیل در مؤسسات آموزش عالی با آن مواجه می‌شوند، مسئله «افت تحصیلی» است که عوامل متعددی نظیر رابطه بین استاد و دانشجو، موقعیتهای ناکام‌کننده یا موانع (ضعف بدنی، نقص عضو، کم‌هوشی و...)، عدم اشتیاق و علاقه به تحصیل، اشتغال همزمان با تحصیل و اثرات آن همچون: اندک بودن زمان صرف شده برای یادگیری و عدم آمادگی آموختن (بدلیل خستگی و خواب‌آلودگی ناشی از کار) بر آن تأثیر می‌گذارند. از میان عوامل فوق، «اشتغال دانشجو» هرچند باعث کسب مهارت و تجربه می‌گردد لیکن می‌تواند بر موفقیت تحصیلی دانشجویان بیشترین تأثیر سوء را نیز بگذارد. بی‌شک عصر فراصنعتی و زندگی پر هیاهوی ماشینی، هر انسانی را بنحوی درگیر فعالیتی نموده تا بتواند از آن طریق گذران حیات کند. رشد و شکوفایی یک کشور امری ضروری، همه‌جانبه و فراگیر می‌باشد که مسئولیت آن بر دوش همه آحاد جامعه است. بنابراین ایجاد فرصتهایی که زمینه مشارکت عادلانه همه اقشار جامعه را فراهم

آورد و آنها را از مزایای اجتماعی و اقتصادی آن بهره مند سازد از ملزومات رشد و پیشرفت تمامی جوامع محسوب می شود. کانون و محور اصلی توجه در این فرآیند، توسعه و توجه به قابلیتها و خلاقیت‌های همه اقشار جامعه، به ویژه اقشار آسیب پذیر و حاشیه ای جامعه است. در این میان نقش دانشجویان بسیار حائز اهمیت می باشد؛ چراکه بعنوان نسلی پر انرژی وارد بازار کار شده و می توانند به مدد تجربه اهل فن، چرخ دنده های اقتصاد جامعه را به حرکت درآورند. از سوی دیگر دانشجویانی که شاغل هستند و به سر کار می روند فرصت اندکی را برای مطالعه مباحث درسی خود باقی می گذارند و بالعکس. از آنجایی که گهگاهی در آثار مختلف صاحب‌نظران مشاهده می شود *اشتغال دانشجویان و کار دانشجویی* باعث افت تحصیلی آنان می گردد و نگارنده این رساله نیز تا حدودی این مسئله را در خود احساس کرده است، لذا پژوهشگر بر آن شد تا در مورد چگونگی رابطه اشتغال دانشجویان (در طول دوران تحصیل) با کیفیت تحصیلی آنان تحقیقی انجام دهد. امید است که نتایج این پژوهش کمک مؤثری در افزایش بازدهی تحصیلی و کاهش احتمال افت تحصیلی دانشجویان شاغل بنماید.

۳-۱) اهداف پژوهش:

اهداف کلی:

- ۱) تعیین تأثیر اشتغال به کار دانشجویان در طی دوران تحصیل بر موفقیت یا عدم موفقیت تحصیلی آنان در دانشکده های دانشگاه علامه طباطبایی (ره).
- ۲) مقایسه کیفیت تحصیلی دانشجویان شاغل و غیر شاغل دانشکده های دانشگاه علامه طباطبایی (ره).
- ۳) ارائه پیشنهادات برای پژوهشهای بعدی بر مبنای یافته های پژوهش.

اهداف ویژه:

- ۱) تعیین مشخصات فردی و اقتصادی دانشجویان شاغل و غیر شاغل دانشکده های دانشگاه علامه طباطبایی (ره).
- ۲) تعیین مشخصات شغلی دانشجویان شاغل دانشکده های دانشگاه علامه طباطبایی (ره).
- ۳) تعیین و مقایسه میانگین معدل ترمهای تحصیلی قبل و بعد از اشتغال بکار دانشجویان شاغل دانشکده های دانشگاه علامه طباطبایی (ره).
- ۴) تعیین میانگین معدل ترمهای تحصیلی دانشجویان دانشکده های دانشگاه علامه طباطبایی (ره) که به کار اشتغال ندارند.
- ۵) مقایسه میانگین معدل دانشجویان شاغل با دانشجویان غیر شاغل دانشکده های دانشگاه علامه طباطبایی (ره).

۴-۱) ضرورت و اهمیت موضوع :

گرانبهارترین سرمایه هر جامعه که برای نیل به آرمانها و تأمین آینده خود در اختیار دارد، نیروی سازنده و توانایی فکری سرآمدان و رهبران آن است. در این میان دانشجویان قشری ممتاز از هر جامعه را تشکیل می دهند که بیشتر نخبگان، برگزیدگان و سرآمدان از آن بر می خیزند و نظام آموزش عالی دستگاهی است که این نیروی انسانی سازنده باید در آن پرورش یابد. یکی از عوامل توفیق دانشگاه در ایفای این نقش مهم معنوی و اجتماعی آنست که هدفها، برنامه ها و روشهای آن با ویژگیهای روانی و اجتماعی دانشجویان، و برداشتی که از نقش خود در جامعه امروز و فردا دارند سازگار باشد. صرف نظر از اینکه چگونه رشد و توسعه اشتغال دانشجویان و فارغ التحصیلان ارزیابی شود، اکثر خبرگان و متخصصان بر این نکته توافق دارند که بسط و گسترش واقعی آموزش عالی در طی چند دهه اخیر، اصلاح و تجدیدنظر بین آموزش عالی و جهان اشتغال را ضرورت بخشیده است. بر کسی پوشیده نیست که تحولات اقتصادی و اجتماعی سالهای اخیر و نیاز روز افزون جامعه به نیروی انسانی و به دنبال آن اشتغال بیشتر دانشجویان، سبب شده آنها در فعالیتهای اجتماعی و اقتصادی فرصت بیشتری را خارج از محیط دانشگاه و کلاس صرف کنند و در نتیجه باعث ایجاد تغییراتی در وضعیت و کیفیت (به جهت ارتقاء یا افت) تحصیلی آنها گردیده است. با گذشت زمان دانشجویانی که به خاطر تأمین هزینه زندگی وارد اجتماع می گردند بیشتر می شوند و این گروه از دانشجویان با مشکلاتی برخورد می کنند که درک آنها احتیاج به بررسی های عمیق دارد. مسأله «افت تحصیلی» در نظام آموزش عالی، در بسیاری از کشورهای جهان سوم به صورتی حاد مطرح است، و با توجه به محدودیت منابع و امکانات، همچنین افزایش سریع جمعیت در اغلب این کشورها، صرفه جویی و تخصیص این منابع به بخشهای مختلف اقتصادی و اجتماعی را الزامی می سازد. دانشجویان امروز، فردا در مصدر امور قرار خواهند گرفت و باید مشکلات و گره های کور موجود در راه توسعه کشور را به سرانگشت تدبیر و علم بگشایند و راه عزت ملی را هموار سازند. لذا توجه هر چه بیشتر به ابعاد مختلف وضعیت تحصیلی دانشجویان (بالاخص شاغلین) به عنوان آینده سازان کشور ضروری به نظر می رسد.

شناخت عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی و عدم موفقیت (به عبارتی افت تحصیلی) حائز اهمیت فراوان است. عدم موفقیت یا شکست در نتیجه هر دلیلی که باشد ممکن است عوارض و اثراتی بر روی انسان باقی بگذارد. اثرات معمولی شامل خشم و دشمنی است که بصورت تعرض، بیکاری و یا پرخاشگری بروز می کند. بعضی دیگر از اشخاص ممکن است بعلت ناکامی و شکست در زندگی خود را محدود کنند، به عبارت دیگر بر اثر ناکامی پشت به اجتماع نمایند (جلالی، ۱۳۶۳: ۳۳۶).

شاید افت تحصیلی را بتوان به عنوان نوعی پارازیت یا اختلال در روند آموزشی تلقی کرد. در کشور ایران که در دوران گذار از سنت به مدرن و در افشاری خاص، دوران گذار از نوگرایی به بعد از نوگرایی را طی می کند، و از طرف دیگر نیاز مبرم کشور به توسعه نیروی انسانی بهینه و متخصص با توجه به شرایط ویژه کشور از نظر ایدئولوژیکی، نوع تفکر حاکم و نظائر آن از اهمیتی خاص برخوردار است و لذا جلوگیری از این ضایعه کلیدی اهمیت ویژه ای را می طلبد (آجرلو، ۱۳۷۹: ۴).

خلاصه وار دلایلی نظیر موارد ذیل، گویای اهمیت موضوع تحقیق است.

- جهت دهی بهینه و مؤثر در صرف هزینه هایی که دولت برای تحصیل رایگان دانشجویان می پردازد.
- دسترسی به راه حل هایی جهت اخذ نتیجه مطلوب از برون داد نظام آموزشی (فارغ التحصیلان).
- پیش بینی و فهم علل افت و ارائه راه حل مناسب برای هدایت دانشجویان.
- جلوگیری از اتلاف منابع و استعداد های بالقوه انسانی.
- بررسی عوامل درونی (همچون اصلاح نظام آموزشی) و بیرونی مؤثر بر افت تحصیلی

فصل ۲

مبانی نظری